

Undersökning av parametrar som kan innebära hälsorisk

Stödjande instruktion för Livsmedelsverket och kommuner

På den här sidan hittar du information om undersökningar och exempel på ämnen och organismer som kan utgöra en risk för människors hälsa enligt 13 § andra stycket SLVFS 2001:30.

Undersökningar av ämnen och organismer som kan vara en hälsorisk

De regelbundna normala och utvidgade undersökningarna bildar basen i verksamhetsutövarens kontroll av om kvalitetskraven i bilaga 2 till SLVFS 2001:30 uppfylls. För att veta om kraven i 7 § SLVFS 2001:30 uppfylls är verksamhetsutövaren även skyldig att undersöka andra ämnen och mikroorganismer som kan innebära oacceptabla hälsorisker, men där det saknas gränsvärden i SLVFS 2001:30. Det räcker enligt 13 § med en rimlig misstanke om förekomst.

Ämnen eller mikroorganismer som kan innebära en risk för människors hälsa kan vara naturligt förekommande men kan också komma från till exempel jordbruk, avlopps- eller avfallshantering eller från industriell verksamhet som påverkar råvattentäkten och därmed eventuellt dricksvattnet. Även ämnen och mikroorganismer som tillförs dricksvattnet i vattenverket och i distributionsanläggningen omfattas av kravet i 13 § SLVFS 2001:30.

Eftersom det är omöjligt att undersöka alla ämnen och organismer som skulle kunna orsaka hälsoproblem bör det finnas en konkret misstanke om påverkan. Ett sådant exempel är undersökningar av sjukdomsframkallande mikroorganismer i dricksvattnet i de fall man misstänker att dessa har orsakat vattenburen smitta.

Ett annat exempel kan vara undersökningar av dricksvattnets innehåll av cyanotoxiner om råvattnet tas från ytvatten eller grundvatten med konstgjord infiltration.

Cyanotoxiner

Förekomst av poly- och perfluorerade alkylsyror (PFAS) om vattentäkten är belägen så att den har kunnat påverkas av utsläpp av brandskum från brandövningsplatser eller flygplatser kan också behöva undersökas.

Även uran är ett exempel på ett ämne som inte har ett gränsvärde i bilaga 2 till SLVFS 2001:30 men som kan behöva undersökas.

Uran

Faroanalysen kan vara ett underlag för att avgöra vilka undersökningar som kan behöva göras. Även arbetet med att ta fram skyddsbestämmelser för vattenskyddsområde kan ge sådan information. Behovet av vilka undersökningar av dricksvattnet som behövs beror också på i vilken mån man kan anta att beredningen avskiljer eller inaktiverar farorna på ett effektivt sätt och därmed minskar sannolikheten att faran finns i dricksvattnet.

Faroanalys och kritiska styrpunkter för dricksvattenanläggningar

För att planera, genomföra och värdera resultatet av dessa undersökningar kan det krävas särskild kompetens och erfarenhet i till exempel hydrogeologi, toxikologi, kemi och mikrobiologi. Verksamhetsutövaren bör vid behov anlita laboratorier, konsulter, forskningsinstitutioner eller expertmyndigheter för att få hjälp.

Verksamhetsutövaren bör dessutom samråda med kontrollmyndigheten eftersom annan lagstiftning, till exempel kan miljölagstiftningen och smittskyddslagstiftningen behöva tillämpas. Det bör finnas en rutin som beskriver hur verksamhetsutövaren avser att uppfylla kraven i 13 § andra stycket SLVFS 2001:30.

Mer information om provtagning finns på sidan nedan.

Mer information om provtagning

Poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS)

PFAS är syntetiskt framställda kemikalier som används i bland annat i brandskum. PFAS finns i miljön och kan förorena dricksvatten och livsmedel. Att dricka vatten med höga halter av PFAS under lång tid misstänks öka risken för negativa hälsoeffekter.

Om man, exempelvis i färoanalysen, har identifierat PFAS som en möjlig hälsofara bör halterna i dricksvattnet undersökas. PFAS har tidigare ingått i brandsläckningsskum. Därför kan bland annat brandövningsplatser ge upphov till förhöjda halter av PFAS i råvattnet.

PFAS-relaterade ämnen används, förutom i brandsläckningsskum, ibland även i impregnerat papper och textilier, rengöringsmedel (till exempel golvpols) och i verkstads- och elektronikindustrin. Den omfattande användningen gör att PFAS också kan spridas till råvattentäkter från deponier och via avloppsvatten och avloppsslam. PFAS är lättroligt och svårnedbrytbart och kan därför transporteras långt och finnas kvar länge i marken.

Undersökningar av PFAS

Om en dricksvattenanläggning är, eller misstänks kunna vara, påverkad av PFAS bör halterna av nedanstående elva PFAS analyseras.

1. Perfluorbutansulfonat (PFBS)
2. Perfluorhexansulfonat (PFHxS)
3. Perfluoroktansulfonat (PFOS)
4. Fluortelomersulfonat (6:2 FTS)
5. Perfluorbutanoat (PFBA)
6. Perfluorpentanoat (PFPeA)
7. Perfluorhexanoat (PFHxA)
8. Perfluorheptanoat (PFHpA)
9. Perfluoroktanoat (PFOA)
10. Perfluoronanoat (PFNA)
11. Perfluordekanoat (PFDA)

Undersökningar bör genomföras löpande över tid och under olika förhållanden för att kartlägga en eventuell förorenings storlek, sammansättning, årstidsvariationer och eventuella trender.

Hälsomässig bedömning av PFAS i dricksvatten

Det finns idag inga rättsligt bindande gränsvärden för PFAS i dricksvatten. Dricksvattnet får dock inte innehålla ämnen i sådana halter att det kan innebära risk för människors hälsa. Se 7 § SLVFS 2001:30.

Undersökningar av andra ämnen än de som anges i bilaga 2 till SLVFS 2001:30 ska utföras om det finns anledning att misstänka att de kan förekomma i sådana halter att de kan innebära risk för människors hälsa. Se 13 § SLVFS 2001:30. Livsmedelsverket har därför tagit fram rekommenderade åtgärdsgränser för PFAS. Åtgärdsgränserna baseras på den totala halten av ovanstående elva PFAS-föreningar.

Poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS)

Senast uppdaterad 28 november 2018 Ansvarig grupp LK_Team Livsmedelshygien